

Nr 398.

Av herrar **Öberg** och **Lidström**, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 247, med förslag till lag om arbetstidens begränsning.

I Kungl. Maj:ts proposition nr 247 med förslag till lag om arbetstidens begränsning har från lagens tillämpning undantagits bland annat skogsarbete samt flottning utom vid skiljeställe. En var som något så när känner till de säregna och prekära förhållanden, under vilka flottningsarbetet bedrives, och de olikartade faktorer, som man därvid har att medräkna, måste finna det ytterst välbetänkt av vederbörande att från den föreslagna lagen undantaga detta slag av arbete. Det verkar därför överraskande, att icke *allt* flottningsarbete undantagits och att den gren därav, som utföres vid skiljeställena, ansetts böra falla under lagens bestämmelser, ehuru sorteringsarbetet dock står i det allra intimaste sammanhang med flottningsarbetet i övrigt. Trävarufflottningen i de norrländska älvarna är i allmänhet baserad därpå att med vårfloden, som vanligen räcker 6 till 10 veckor, beroende på vattendragens längd, framflottas lejonparten, 70 å 80 % av virkesmassan, varefter slutrensning av land- och bröttimmer, som därvid hopat sig, så småningom nedarbetas, något som kan försiggå även i lägre vattenstånd. Kunna av en eller annan anledning huvudmassorna ej nedsläppas under högvatten, blir flottningen under sådana år mer eller mindre misslyckad, enär forsarna efter lågvattenståndets inträdande icke äro flottbara för större släppningar av flottgoods och stora virkeskvantiteter bliva härigenom kvarliggande i flottlederna. För att massorna skola kunna framflottas, under det forsarna äro fullt flottbara, är det nödvändigt, att sorteringarna skola hinna motaga och distribuera de kvantiteter, som dagligen framkomma till älvmynnningarna, och sorteringsverken hava därför också utbyggets till största möjliga kapacitet, varjämte vanligen dubbelvakt i sorteringsarbetet anordnats under denna tid, så att om möjligt någon stagnation i virkets utsortering ej må förekomma.

För att efter införande av 8-timmars arbetsdag kunna nå den erforderliga effekten, blir det vid de flesta sorteringarna nödvändigt övergå från nuvarande tvåskifts- till treskiftssystemet, vilket, bortsett från kostnadsfrågan, dock torde möta oöverstigliga hinder tillfölje den brist på sorteringsarbetare, som redan nu förefinnes. Återstår då den ökade arbetsintensitet, som man på vissa håll väntar sig genom tillkomsten av den nya lagen. Alldeles frånsett att meningarna härom äro tämligen delade, kommer detta dock ej att för virkessorteringen medföra något gynnsammare resultat, på den grund att sorteringsverken icke kunna genomsläppa mera virke än respektive intagsöppningar medgiva och dessa i sin ordning måste så avpassas, att brötbildningar icke uppstå i desamma, varigenom sorteringsapparaternas effektivitet skulle fullständigt äventyras. För att belysa huru man inom fackmannakretsar bedömer frågan om 8-timmars arbetsdag för sorteringsarbetet, tillåta vi oss referera följande utdrag ur ett föredrag rörande densamma hållet vid flottningsschefsmötet härstädes den 11 sistlidna mars av flottningsschefen för Ångermanälven, direktör N. W. Sandström.

Efter att först beträffande Ångermanälven hava påvisat nödvändigheten av att sorteringsverket tager undan allt flottgods, som nedkommer ur flottleden under högvattenperioden, fortsätter han sålunda:

»Om nu 8-timmars arbetsdag skulle bliva obligatorisk för dessa skiljeställen, bleve ju därigenom den gamla ordningen med 2:ne 10-timmars vakter å varje dygn omöjlig att tillämpa. För att ändå komma upp till samma kapacitet i sorteringsverket skulle man bliva nödsakad tillgripa 3-skiftssystemet, varigenom dock antalet arbetstimmar å varje skift måste inskränkas till 7, då man ju ej kan ifrågasätta, att folket i detta slags arbete skall kunna arbeta 8 timmar i sträck utan måltidstimme. Härigenom skulle man komma upp till 21 timmars arbete per dygn emot förutvarande 20, alltså en ökning uti effekten av endast $\frac{1}{20}$, med en femtio procent stegrad arbetskostnad. Nu kanske någon invänder häremot, att arbetsintensiteten skall öka, då arbetarna ej behöva arbeta mera än 8 timmar i dygnet och alltså ej bliva så uttröttade som förut. Detta senare måste man nog medgiva såsom ett axiom, nämligen, att 10-timmars arbete medför större trötthet än 8 timmar, varemot man måste åtminstone betvivla, att arbetsintensiteten å det kortare skiftet blir starkare än å det längre skiftet. Men skulle en eller annan kontingent arbetare söka bibringa sig en större arbetsvillighet genom att tiden avkortades, så kommer detta ändock ej att i *virkessorteringen* visa något gynnsammare resultat än förut, emedan sorteringsverken ej kunna genomsläppa mera på tidsenheten än intagsöppningarna medgiva och antalet

man å varje vakt alltså är avpassat för att kunna behandla detta möjliga kvantum. Någon nämnvärd ökning i arbetseffekten per arbetstimme vid 8-timmars skift i sorteringen är sålunda ej att vänta, utan komma så som förut så mycket flottgods att pressas genom apparaten som intagsöppningarna medgiva. I sammanhang härmed kan nämnas, att dessa intagsöppningar ej kunna göras större än nu, emedan i sådant fall brötbildningar skulle uppstå vid desamma, vilka skulle orsaka, att sorteringseffekten minskades i stället för att ökas.

Ej heller kan högre effekt vinnas genom tillökning och utbyggnad av sorteringsapparaterna, dels emedan utrymme härför vanligen saknas vid våra älvmynnningar och dels även, det viktigaste skälet, emedan inga arbetare finnas att placera å en sådan utbyggnad.

Kontentan av det anförda blir, att om endast det ökade antal sorteringsarbetare, som erfordras för insättande av en tredje vakt stode att få, skulle olägenheten för timmersorteringen genom lagstadgad 8-timmarsdag blott bliva av ekonomisk art, samt bestå uti med vidpass 50 procent ökade sorteringskostnader, i Ångermanälven för att framhålla ett konkret fall, c:a 600,000 kronor per år.

Nu förhåller sig emellertid saken så, att det ej finnes att tillgå och ej heller går att från annat håll anskaffa tillräckligt med arbetskraft för inrättande av en tredje vakt i sorteringen eller för att besätta eventuella tillbyggnader till sorteringsverken. Vid Sandslåns sorteringsverk, för att fortfarande taga Ångermanälven som exempel, skulle för detta ändamåls vinnande erfordras ytterligare c:a 350 man. Det har tvärtom under de senare åren visat sig allt svårare att få 2:ne vakter, som nu användas, fulltaliga. De senare 3 åren hava nästan hela tiden under dubbla vakter manskapsstyrkan varit fåtalig och detta oaktat avlöningen varit högre än vid ortens industriella verk. Man kan sålunda med full visshet utgå ifrån, att insättandet av en tredje vakt ej blir möjlig och vid sådant förhållande blir lätt att påvisa, att de menliga följderna för trävaruindustrien genom den föreslagna reformen ej endast bliva av ekonomisk art.

Då man på grund av den permanenta folkbristen i trävarubranschen även efter reformens genomförande sålunda måste arbeta endast tvenne vakter i sorteringen med 8 timmar å varje vakt, komme då timmerskiljningen att pågå 16 timmar per dygn i stället för nuvarande 20 timmar, alltså en femtedel kortare tid. Detta gör med naturnödvändighet under åberopande av vad härovan anförts angående sorteringsverkens konstruktion och arbetssätt, att den dagliga sorteringseffekten under dubbelvaksperioden nedsättes med 20 procent.

Vid Sandslåns sorteringsverk, där under dubbelvaktstiden brukar

sorteras 155,000 stycken timmer per dygn, gör detta en nedsättning i verkets förmåga av 30,000 stycken per dag = c:a 200,000 per vecka och för hela dubbelvaktstiden om 10 veckor = i runt tal 2 millioner stycken flottgods, som ej kunna under denna period emottagas. Då denna mängd virke genom frånvaron av virkesmagasin ej heller kan nedsläppas från flottledernas övre delar, under dubbelvakttiden och under tiden flodvattnet i forsarna försvunnit, blir den givna följden av denna utav den nya lagen föranledda inskränkningen i sorteringen, att sagda 2 miljoner flottgods bliva i flottlederna kvarliggande. Större delen därav torde bliva liggande i bivattendragen, emedan dessa i stor utsträckning ej komma att få utsläppa sitt virke i huvudälvarna. Det i de större vattendragen nedlagda virket kan nämligen ej hejdas under vårfloden, utan måste i första hand gå ned till kusten.

Då en sådan ordning komme att bliva regel år från år, betyder detta detsamma, som att flottledens årliga kapacitet minskas med cirka två miljoner timmer. Vilken ödesdiger inverkan detta i sin tur skulle hava på trävaruindustrien inses lätt och bör man nog söka på allt sätt motarbeta lagförslag, som medföra så allvarliga verkningar.

Då förhållandena i övriga norrländska älvar i allmänhet sett torde vara enahanda med dem i Ångermanälven, kan den totala minskningen uti Norrlands timmerfångst efter arbetstidens förkortande i sorteringsverken ej gärna belöpa sig till mindre än sammanlagt cirka 10 miljoner stycken flottgods.

Kan man nu påstå, att den vinst arbetarna skulle komma att skörda genom arbetstidens inskränkning blir en motsvarighet till den enorma förlust landets trävaruindustri, såsom jag visat skulle lida genom denna inskränkning?

Jag tvekar ej att besvara denna fråga nekande, ty det torde väl ej lida något tvivel, att det i fria luften utförda, med jämförelsevis ringa kroppsanstrengning förenade sorteringsarbetet ej tarvar så lång vilotid, som exempelvis fabriksarbete. Det skäl, som vanligen anförts till förmån för denna lagstadgade avkortning, nämligen att arbetarna under längre fritid skulle beredas tillfälle att bättre än hittills odla sina kunskaper synes mig ej heller hålla streck rörande flottnings- och sorteringsarbetarna, emedan det visat sig, att en stor del av dessa arbetare och isynnerhet ungdomen i regel nu använder sin fritid till ett icke själsodlande nöjesliv, vad särskilt flottarne beträffar, mest kortspel, biograf, dans och dylikt, vilka nöjen jag gärna unnar dem, men vilka knappast kunna sägas verka så gagneliga för dem som ett inkomstbringande arbete.

Visserligen hava de arbetstidssakkunniga föreslagit, att dispens från den fastställda regeln skulle kunna erhållas i trängande nödvändiga fall genom hänvändelse till det blivande arbetarrådet, men det är sannerligen ej nog betryggande för flottningshanteringen att sätta sin lit till en dylik »säkerhetsventil», vilken på grund av tillfälliga politiska maktfuktuationer understundom kanske ej fungerar.

För att säkra den för landet så viktiga flottningstrafiken, mot vilken genom kommitterades intagna ståndpunkt riktats ett hårt slag, blir alltså nödvändigt att även undantaga manskapet vid våra flottleders sorteringsställen från den ifrågasatta 8-timmarslagens bestämmelser, så att timmerskiljningsarbetet fortfarande må kunna drivas i samma utsträckning som hittills till fromma för trävaruindustrien och dess arbetare.

Däremot må gärna bestämmas, att flottningsarbetarna skola hava högre betalning för de timmar utöver 8, som de arbeta om dygnet, sedan den kortare normalarbetsdagen för större delen av övriga arbetsgrupper blivit lagstadgad, vilket endast innebär skipande av rättvisa gent emot denna arbetarekategori.»

Så långt herr Sandström. Till vad han här framhållit, få vi tillägga, att, även om det på ett eller annat ställe skulle vara möjligt att uppbringa nödigt manskap för anordnande av treskiftessystem, detta i sin ordning skulle komma att menligt inverka på den ortens jordbruksförhållanden, ty oftast är det så, att sorteringsmanskapet rekryteras med jordbruksarbetare från kringliggande trakt, vilken därigenom skulle blottställas på nödig arbetskraft.

Med stöd av vad vi sålunda anført, få vi hemställa,

att riksdagen måtte för sin del besluta, att arbete vid skiljeställe undantages från lagens tillämpning.

Stockholm den 4 april 1919.

C. J. Öberg.

P. Lidström.

